

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

NOSSEGEM, MECHELSESTEENWEG

A. DEVROE
MEI 2020

COLOFON

Project

Archeologienota – Nossegem, Mechelsesteenweg

Opdrachtgever

Eulaerts nv
Mechelsesteenweg 436
1930 Nossegem

Opdrachtnemer

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bv
Langeneikenstraat 3
3582 Koersel
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE0810.453.806

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2020 Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bv

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

Inhoud	0
1. Gemotiveerd advies	1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	2
2.1. Administratieve gegevens	2
2.2. Onderzoeksstrategie	2
2.3. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	3
2.4. Onderzoeksmethode en -technieken.....	4
2.4.1. Voorwaarden onderzoek.....	5
2.5. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk.....	5
3. Figurenlijst	6

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Het projectgebied is gelegen in het zuiden van Nossegem. In het oosten grenst het projectgebied aan de Mechelsesteenweg, in het noorden aan de Mercuriusstraat en in het zuiden aan de Weihoek. Ze ligt op de overgang van de vallei van de Kleine Beek in het noorden naar een oost-west georiënteerde rug. De Kleine Beek grenst in het noorden aan het projectgebied, maar deze werd mogelijk in een latere fase langs het perceel geleid. De Kleine Maalbeek stroomt ca. 1,5 km ten zuiden van het gebied. Bodemkundig gezien gaat het om droge leemgronden. Dergelijke droge leemgronden zijn gunstig voor het archeologisch potentieel aangezien deze gronden bij uitstek geschikt zijn als akkergrond. Vanaf het neolithicum (5300 v.C. -2100 v.C.) was de mens immers niet langer een jager-verzamelaar maar leefde hij hoofdzakelijk van de opbrengsten van de landbouwgronden. De ligging op een gradiëntzone (lager gelegen vallei en hoger gelegen rug) kan bovendien gunstig zijn naar steentijdsites toe. De eventuele aanwezigheid van colluvium kan ervoor zorgen dat het archeologisch niveau dieper zit en niet verstoord werd door recentere werken.

De historische kaarten geven aan dat het projectgebied inderdaad als akkergrond gebruikt. Ze is duidelijk gelegen op een helling en er liep een weg over het terrein. In het midden van de 20ste eeuw raakte het terrein bebouwd. Het gaat enerzijds om woningen en anderzijds om loodsen. De bodemingreep van deze loodsen is vaak beperkt. De meest westelijke zone en bestaande tuinzones kennen mogelijk weinig verstoringen. Vergelijking van het Digitaal Hoogtemodel en de topografische kaarten doet wel vermoeden dat het terrein mogelijk (deels) werd genivelleerd.

In de omgeving werd reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het gaat grotendeels om Romeinse vondsten. Vondsten en sporen uit deze periode kunnen dan ook aangetroffen worden. Gezien de ligging nabij de dorpskern van Nossegem kunnen ook sporen uit de middeleeuwen verwacht worden. De lithische artefacten die in de omgeving werd aangetroffen bevonden zich meer in alluviaal gebied. De trefkans om lithisch materiaal te vinden wordt hier dan ook eerder als laag ingeschat.

Op basis van de bestaande bronnen kunnen we besluiten dat het archeologisch potentieel van het projectgebied middelmatig tot hoog is.

De geplande werken voorzien enerzijds in een gedeeltelijke afbraak van de bestaande gebouwen, anderzijds worden nieuwe gebouwen opgericht, parking en nutsleidingen aangelegd. Het gaat om een gemiddelde ingreep van ca. 50-65 cm waarbij plaatselijk dieper gegaan wordt (funderingen, nutsleidingen). Afhankelijk van de diepte van het archeologisch niveau zal deze verstoord worden. Gezien de mogelijke aanwezigheid van colluvium kan het archeologisch niveau dieper zitten en wordt deze mogelijk enkel lokaal verstoord.

Gezien de verstoring die de geplande werken teweeg zullen brengen, het archeologisch potentieel en de afwezigheid van duidelijk verstoorde zones is bijkomend onderzoek noodzakelijk. Dit zal echter via een uitgesteld traject verlopen aangezien het projectgebied momenteel deels bebouwd en verhard is.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

2.1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Locatie: Vlaams-Brabant, Zaventem, Nossegem, Mechelsesteenweg 432-438

Bounding box: punt 1 (NW) – X 159623,137 Y 173965,910

Punt 2 (ZO) – X 159798,668 Y 173886,035

Kadaster: Zaventem, afdeling 3, Nossegem, sectie C, percelen 14d (partim), 14/2s² (partim), 14/2x², 14/2n², 14/2r², 14/2w², 14/2f², 14/2g², 14/2t²

Oppervlakte projectgebied: ca. 14.048 m²

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 5213 m²

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. © Geopunt Vlaanderen s.d.

2.2. ONDERZOEKSSTRATEGIE

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek geeft voornamelijk goede resultaten op droge leembodems. Dit is hier het geval waardoor men goede resultaten zou kunnen bekomen. Bijkomend onderzoek door middel van proefsleuven blijft echter noodzakelijk om de anomalieën te kunnen duiden. Gezien de aanwezige bebouwing en verharding en de kosten-batenanalyse wordt dit onderzoek niet voorgesteld.

Een veldkartering is vooral nuttig op landbouwgronden die net geploegd werden. Gezien de bebouwing en verharding is dergelijk onderzoek hier niet mogelijk.

Op basis van het bureauonderzoek lijkt het projectgebied mogelijk verstoringen te kennen ter hoogte van de bebouwing. Een landschappelijk bodemonderzoek zou hier meer uitsluitel kunnen over geven, net als over de aanwezigheid van colluvium. Het is echter beter de bodemopbouw te bekijken tijdens het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem.

Onderzoeken in functie van steentijd (landschappelijk/verkennd/waarderend booronderzoek, proefputten) zouden nuttig kunnen zijn aangezien steentijdvondsten niet uitgesloten kunnen worden. Op basis van de landschappelijk en bodemkundige gegevens lijkt het projectgebied echter niet ideaal gelegen te zijn voor het aantreffen van dergelijke sites en bevinden deze zich eerder in alluviaal gebied. Gezien de kosten-batenanalyse worden deze onderzoeken niet geadviseerd. Tijdens het sleuvenonderzoek zal hier wel aandacht aan besteed worden.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt dan ook een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven geadviseerd. Op deze manier kan meteen een goed beeld verkregen worden van het archeologisch potentieel en eventuele verstoringen. Enkel de zone waar werken zullen plaats vinden werd geselecteerd als onderzoeksgebied. Ter hoogte van perceel 14d wordt enkel de zone van het waterbekken onderzocht. Op dit perceel zullen nog enkele bomen aangeplant worden en enkele nutsleidingen getrokken maar deze zorgen voor dergelijke lokale verstoring dat dit geen kenniswinst zou opleveren.

2.3. VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven is een archeologische evaluatie van het terrein. Op basis van het bureauonderzoek kon niet aangetoond worden of een archeologische site aanwezig is of niet, maar via dit onderzoek kan het archeologisch potentieel nagegaan worden.

Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem , beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de (partiële) afwezigheid van archeologische sporen?
- Maken de antropogene sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de occupatie?

- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

2.4. ONDERZOEKSMETHODE EN -TECHNIKEN

Het onderzoeksgebied (ca. 5213 m²) zal door middel van parallelle continue proefsleuven onderzocht worden. Ter hoogte van de twee woningen zijn kelders aanwezig maar tijdens het bureauonderzoek kon niet achterhaald worden of deze woningen volledig onderkelderd zijn of slechts deels. Ter hoogte van de kelders worden momenteel proefsleuven voorzien. Ter plaatse zal nagegaan worden waar deze kelders zich precies bevinden en zullen deze proefsleuven mogelijk deels niet aangelegd kunnen worden.

Er wordt voorgesteld om de sleuven ongeveer oost-west georiënteerd aan te leggen en één sleuf noord-zuid om praktische redenen. De sleuven hebben een breedte van 2 m en een maximale afstand van 15m van middelpunt tot middelpunt. Er zal minstens 10% van het onderzoeksgebied door middel van proefsleuven onderzocht worden, aangevuld met 2,5% dwarssleuven en/of kijkvensters. De hoeveelheid en locatie van dwarssleuven en/of kijkvensters zijn vrij te bepalen door de erkend archeoloog/veldwerkleider. Een keuze voor of tegen het aanleggen van dwarssleuven en/of kijkvensters wordt gemotiveerd in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Kijkvensters en/of dwarssleuven kunnen bijvoorbeeld aangelegd worden om na te gaan of aangetroffen paalkuilen deel uitmaken van een structuur, maar kunnen evenzeer aangelegd worden om een meer exacte afbakening van een archeologische site te bekomen. Indien zou blijken dat het terrein grondig verstoord werd, wordt door middel van proefputten nagegaan of de volledige zone verstoord werd.

Figuur 2: Voorstel proefsleuvenplan.

De aanleg van deze sleuven gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 2 m breed. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Er wordt momenteel van uitgegaan dat het om een site zonder complexe verticale stratigrafie gaat en er maar één niveau aanwezig is. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van sleuven, kijkvensters en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Per sleuf wordt machinaal een profielput aangelegd. Deze profielputten worden beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. De aanwezigheid van een steentijdsite kan niet uitgesloten worden. Tijdens het vooronderzoek dient er daarom aandacht geschonken te worden aan concentraties van lithische artefacten. Indien lithische vondsten aangetroffen worden dient ingeschat te worden of het om verspreide vondsten gaat of om een activiteitenzone. Steentijdvondsten worden driedimensionaal ingemeten. Deze vondsten en concentraties worden aan een specialist voorgelegd om een verdere waardering van het terrein te bekomen. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de archeologische waarden in het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

2.4.1. VOORWAARDEN ONDERZOEK

Het onderzoek kan pas uitgevoerd worden na afbraak van de gebouwen en het verwijderen van de verharding. De uitbraak van verhardingen dient onder begeleiding van een archeoloog te gebeuren. De woningen mogen gesloopt worden met inbegrip van de vloerplaat. Funderingen en kelders dienen in situ behouden te worden. Na de afbraak van de huizen moeten de kelders geruimd te worden. Elementen die het onderzoek belemmeren zoals woekerende begroeiing, kleine constructies, storthopen, zandbergen etc... dienen eveneens verwijderd te worden.

2.5. VOORZIENE AFWIJINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. © Geopunt Vlaanderen s.d.	2
Figuur 2: Voorstel proefsleuvenplan.	4